

Slovenski dom

Štev. 146.

V Ljubljani, v sredo, 1. julija 1942-XX.

Leto VII.

Izključna pooblaščenka za oglaševanje italijanskega in tujega
izvora: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 6, Ljubljana.
Redazione, Amministrazione: Kopitarjeva 6, Lubiana.

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana
ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Il bollettino n. 763.

Nuovi successi lungo la costa egiziana

Il Quartier Generale delle forze armate comu-

Le colonne motorizzate italiane e tedesche respingendo ulteriormente le unità blindate nemiche hanno raggiunto e oltrepassato la zona di Fuka alla conquista del campo trincerato di Marsa Matruh espugnato dall'impeto del contemporaneo assalto da Occidente di reparti del nostro 21° Corpo d'Armata preceduti dal 7° Reggimento Bersaglieri e da Oriente di truppe della 90a divisione germanica, ha potentemente contribuito l'Asse impegnandosi con tutte le sue specialità greggianti in slancio e brevura.

Nel rastrellamento della piazzaforte c'è stato fatto qualche altro migliaio di prigionieri, catturato altro materiale bellico di ogni specie, in ingente quantità.

Formazioni aeree hanno ieri intensamente attaccato le direttrici di ritirata dell'avversario centrando numerosi obiettivi. Tre Curtiss sono stati abbattuti in combattimento.

Nella notte sul 29 Gibilterra c'è stata bombardata da nostri velivoli gli incendi divampati nelle attrezzature aeroportuali erano visibili a grande distanza.

Nemško vojno poročilo:

Utrjeni zaliv Severnaja pri Sebastopolu - zavzet

Hitlerjev glavni stan, 1. julija. Pri napadu na Sebastopol so se nemške divizije, ki so prodrale s severa, polastile Severnajskega zaliva ter navzlic hudi sovjetski obrambi vdrlje v notranji utrjeni pas vzhodno od mesta. Sovjetski protinapadi so spodleteli. Pri napadu z vzhoda so bile s sodelovanjem romunskih oddelkov izvojevane višine pri Sapumu v vsej dolžini. Močne skupine bojnih letal so uničile utrjene naprave zlasti na višinah pri Sapumu in zbranim sovjetskim četam prizadejale hude izgube. Topništvo je z učinkovitim obstreljevanjem razkropilo skupino 18 sovjetskih ladij, ki so hotele pluti skozi ožino. V Donški kotlini so sovjeti s topovi in letali prešli v krajeven napad, a so bili zavrnjeni s hudimi izgubami.

Med čiščenjem žepa pri Volhovu je bilo uničenih več razpršenih skupin sovjetskih sil in zajetih novih tisoč vojakov. Ponovni sovjetski napadi na mostišče pri Volhovu so po hudih bojih spričo silovitega odpora pehote, ki sta jih uspešno pomagala topništvo in letalske sile, propadli. Tod je bilo uničenih 21 sovjetskih oklepnih voz, mnoge baterije pa so umolknile, ker so bile zadete od bomb.

V vodah Finskega zaliva so bojna letala potopila sovjetsko torpedno ladjo ter poškodovala dve drugi manjši vojni ladiji. V zalivu pri Koli sta bili s težkimi bombami zadeti dve veliki sovjetski trgovski ladiji.

Kakor je bilo objavljeno že s posebnim poročilom, je bila v Severni Afriki včeraj zjutraj v naskoku, po katerem je bil premagan silovit odpor, zavzeta trdnjava Marsa Matruh, ki je bila okrepljena z globokimi obrambnimi napra-

Uradno vojno poročilo štev. 736 pravi: Italijanske in nemške motorizirane kolone so znova odbile sovražnikove oklepne enote ter dosegle in prešle predel Fuka. K osvojitvi z jarki utrjenega predela pri Marsi Matruhu, ki ga je zasedel zagon istočasnega napada oddelkov našega 21. armadnega zbora, pred katerimi je šel 7. bersaljski polk, ter oddelkov 9. nemške divizije z vzhoda hkratu, je mogočno pripomoglo letalstvo osi, ki je poseglo v boj z vsemi svojimi panogami, tekmujočimi v zagonu in mojstrstvu.

Pri čiščenju trdnjave je bil dobljen kak nov tisoč ujetnikov in zajeto novo vojno blago vseh vrst v velikih količinah.

Letalski oddelki so včeraj živo napadali umikajočega se sovražnika v raznih smereh in zadeli številne cilje. V boju so bili zbiti trije Curtisi.

V noči na 29. junij so naša letala bombardirala Gibraltar. Požari, ki so zadivjali na letalskih in pristaniških napravah, so bili vidni na veliko razdaljo.

Tanger, 1. julija. S O bombardiranj Gibraltarija v noči na 29. junij so zvedeli, da so bombe, ki so se razpočile na letališču, hudo poškodovale letališče ter zažgale veliko skla-

vami in številnimi morskimi polji. Zajetih je bilo več ko 6000 Angležev. Uničenih je bilo 56 oklepnih voz ter številne baterije. Mnogo orožja je padlo v roke nemških in italijanskih čet. Pri napadu na Marsa Matruh se je posebno odlikovala 90. nemška lahka divizija. Nemške in italijanske oklepne enote so še dalje preganjale potolčene Angleže ter dosepele do odseka vzhodno od Fuka. Močne nemške in italijanske letalske skupine so uspešno napadle ceste, po katerih se umikajo Angleži, in obrambne naprave zlasti južno od Arabskega zaliva.

V boju proti Veliki Britaniji so nemška letala v pretekli noči bombardirala vojaške naprave v Midlandsu in po obalnem odseku The Wash.

Angleški bombniki so v noči na 30. junij ponovno napadli mesto Bremen in predmestja po večini z zažigalnimi bombami. Civilno prebivalstvo je imelo nekaj izgub. Poskus, da bi prileteli tudi nam bomburško pokrajino, je spričo močnega topniškega ognja spodletel.

Angleška letalska sila je pri tem izgubila 13 od napadajočih bombnikov. Od 17. pa do 26. junija so Angleži izgubili 200 letal. Od teh jih je pomorsko topništvo sestrelilo 23. V istem času je slo v izgubo 36 nemških letal.

Kakor je bilo objavljeno po posebnem vojnem poročilu, so nemške podmornice še povečale svoje uspehe. V dveh dneh so v vzhodnem Atlantiku, v mehiškem zalivu in v Karibjskem morju potopile 14 sovražnih trgovskih ladij s skupno 58.000 tonami in s torpedi hudo poškodovale še druge dve. Del potopljenih ladij je bil natovorjen z letali, strelivom in raznim orožjem, kar je bilo namenjeno Severni Afriki.

Italijanski prispevek v zadnjih bojih na vzhodnem bojišču

Nova sijajna letalska zmaga

Vzhodno bojišče, 1. julija. s. Pri zadnjih dogodkih na ruskem bojišču so se v prvih vrstah borili tudi nekateri oddelki italijanskega ekspedicijskega zbora, kakor je že objavljalo dnevno časopisje. Zdaj pa so prišle na dan še nekatere podrobnosti. Ob zori 27. junija so Sovjeti s hudim topniškim ognjem, ki je trajal celo uro, pripravljali napad na odsek, ki je bil v rokah italijanskih bersaljerjev. Sovjeti so se zanašali na večjo številčno silo ter se niso menili za hude izgube, ki so jih prizadejali italijanski topovi ter hudi ogenj avtomatskega orožja. Trenutno se jim je posrečilo polastiti se dveh izpostavljenih postojank, potem ko so premagali junaško obrambo maloštevilnih branilcev. Med tem časom pa so se vse druge postojanke držale in nekemu italijanskemu okrepljenemu oddelku pa je uspelo, da se je v naglici vrgel Sovjetom v bok ter ga z golim orožjem in ročnimi bombami pognal nazaj. S tem se je začel protinapad, ki so se ga udeležili še drugi novi oddelki; kmalu so bile sovjetske sile od mnogih strani stisnjene in so se morale na vrat na nos umikati, medtem ko so jih naši oddelki zasledovali in je naše topništvo toliko po njih.

Zakladi v filipinskih džunglah

Tokio, 30. junija. s. List Asahi je objavil dopis iz Manile, po katerem so skriti mnogi veliki zakladi v denarju in draguljih v gostih pragozdovih polotoka Bataan. Bataansko prebivalstvo je štelo okrog 100.000 oseb, toda po japonskem izkrcanju na Luzonu je število naraslo na kakih 250.000, v številu 100.000 ameriških in filipinskih vojakov. Večina beguncev je odnesla s seboj, kar so pač imeli, medtem ko so ameriški častniki vse svoje denarne vrednosti premenili v dragulje. Vsi ti so med vojno poskrili te zaklade po raznih krajih v gozdovih, zdaj jih pa ne morejo več najti, čeprav so si vidno označili kraje, ker so pač bili uničeni med boji. Tako omenjajo primer nekega bogatega filipinskega milijonarja, ki je vse svoje imetje skril nekeje v gozdu blizu majhnega naselja.

Današnji številki

»Slovenskega doma«
so priložene položnice.

Vljudno prosimo cenjene naročnike, da se jih blagovolijo čimprej poslužiti!

Milijonar in vsi družinski člani so umrli za malarijo, a nikomur niso povedali, kam so zaklade spravili. Zdaj jih pa sorodniki in prijatelji zamenjujejo. Neki drugi milijonar je svoje bogastvo poskril na osamljen kraj ter ga zaznamoval s križem. Ko je tod prišlo do besnega boja in topniškega streljanja, je bilo vse ozemlje naokrog docela premlateno, tako da kljub vnetemu iskanju iskanju še do danes niso mogli priti do skritih bo-

Daljši razgovor je imel general Franco s španskim zunanjim ministrom Serranom Sunerjem, ki se je povrnil iz Rima.

V sedanjih vojni so največji stroški za vojno stroški Združenih držav, saj znašajo 1 milijardo na teden.

Novo napredovanje ob egiptovski obali

Bistven pripomoček letalstva pri novih zmagah. Doslej najhujši bombni napad na Gibraltar

dišče goriva, žigar plamene so mnogo ur pozneje zapazili z afriškega brega nasproti. Bombardiranje je bilo tako hudo in protiletalsko streljanje tako silovito, da je prebivalstvo v Algecirasu in Lalineji nekaj ur prebilo v zavetiščih, da ga ne bi zadeli drobci protiletalskih izstrelkov. Pri protiletalskem ognju so sodelovale tudi baterije z ene oklepne, ene letalonosilke in dveh križark, ki so bile v luki, da bi šle spremljati neki konvoj. Ogenj, ki se je vnel na leta-

lišču, se je razširil tudi na neko letalsko lopo ter povzročil uničenje nekaj bombnikov in lovcev. Izpod podrtin so privlekli veliko mrtvih in ranjenih. Neka bomba, ki je padla na nabrežje, je ranila nekaj angleških vojakov. Delavci, ki hodijo iz Lalineje vsak dan na delo v Gibraltar, niso včeraj mogli po navadni poti tja, ker so bombe, vržene prejšnjo noč, izkopal velika žrela. Domnevajo, da je to doslej najhujši napad na Gibraltar.

Zgodovinski pomen in značaj novega skoka osnih čet proti Egiptu

V osmih dneh je bilo premaganih po trdem boju in v najhujši vročini 400 km pušcave

Rim, 1. julija. s. Novi skok, ki so ga čete osi naredile z bliskovito zasedbo Marsa Matruha, je prišel po osmih dneh za osvojitvijo Tobruka. Napredovanje italijanskih in nemških čet dobiva pri svoji neubranljivi naglici značaj, ki je vreden pomembnih poudarkov.

V izredno težavnem letnem času, v komaj osemih dneh in po več kakor mesecu nepretrganih bojov, so te čete premagale skoraj 400 km pušcave in pa odpor, ki so ga dajali ostanki tistega, kar je nekdanje bilo 8. angleška armada. Nič ni moglo biti kos navalu in zagonu oklepnih enot ter motorizirane pehote, ki so jo vrgli v boj za dosego nadaljnjih ciljev.

Ko so premagali trikot Halfaja—Sollum—Capuzzo, kateremu niso Angleži brez razloga dali bobnečega imena »Vrata Egipta«, so dosegli Sidi el Barani. Toda vojaki osi si niso dovolili niti trenutka oddiha in so kar naprej tolkli nasprotnika ter napadli dobro znano okopano taborišče Marsa Matruh. Tu so Angleži že pred dolgim časom pripravili nočne utrdbe, glede katerih so gotovo ra-

čunali, da bodo ustavili preganjalce. Toda enote našega 10. in 21. armadnega zbora ter 90. nemške divizije so s spretnim in srečnim manevrom sklenile nezlomljiv obroč okoli trdnjave. Med tem ko so oklepni motorizirani oddelki naglo napredovali dalje, sta italijanska in nemška pehota napadla Marsa Matruh z zahoda ter z jugovzhoda. Močna posadka v trdnjavi se je zagrizeno branila ter uporabljala zlasti svoje obilno topništvo, obsežna področja z minami, močne poljske utrdbe, posejane po notranjosti mesta, toda zagon napadalec jim je bil kos, čeprav za ceno hudih bojov. Bersaglieri 7. polka so premagali vse ovire in so vdrlj od zahoda v predel utrjen z jarki, za njimi pa so prišle druge enote našega 21. armadnega zbora. Med tem pa je z vzhoda vdrla v trdnjavo 90. nemška divizija, ko se je polastila sovražnikovih branikov. Angležem, Indijancem in Novozelandskom, zaprtim v klesčah, ni ostalo drugega, kakor da se udajo.

Med tem se pa bitka nadaljuje bolj daleč. Nove preskušnje čakajo zmagovite čete, zoper katere zbira in s težavo meče angleško poveljstvo ojačenja, ki jih je potegnilo z drugih bojišč. Toda napredovanje se nadaljuje, kakor pravi včerajšnje vojno poročilo in je doseglo pokrajino, ki so oddaljene od libijske meje več kakor 300 km. Ofenziva, ki se je začela 26. maja in ki so jo vodili skozi najhujše bitke sredi afriškega poletja, ima na sebi nekaj legendarnega: za oddelke, ki pri njej sodelujejo in kažejo nadčloveško odpornost do vsega pomanjkanja ter zvišven zagon v boju, predstavlja neprimerljivo slavo.

Nov nemški feldmaršal

Hitlerjev glavni stan, 1. julija s. Hitler je povišal generala von Knechlerja v feldmaršala, v znak priznanja za njegove zasluge, ko je odbil in strl boljševiške oddelke, razvrščene na širnem bojišču okrog Petrograda, ter tudi v znak priznanja za junaške napore čet pod njegovim poveljstvom.

Uspešen nastop zoper partizane na Hrvaškem

Zagreb, 1. julija. s. Včeraj je bilo izdano naslednje poročilo: Ustaška milica, oziroma točneje trije njeni bataljoni iz Like, pod poveljstvom ustaškega polkovnika Anta Moškova, nastopajo na področju zahodno in severno od Plitvičkih jezer, da ga očistijo partizanov. Partizani, ki so se razvrstili pri Pribroju, so bili premagani ter je bilo na njihovi strani mnogo mrtvih in ranjenih. Te operacije so bile izvedene v okviru neprestanih nastopov italijanskih sil, ki spadajo pod poveljstva v Sloveniji in Dalmaciji.

Dvajset milijard dolarjev primanjkljaja v ameriškem državnem proračunu

Buenos Aires, 1. julija. s. Iz Washingtona poročajo, da izkazuje ameriški državni proračun primanjkljaj 20 milijard dolarjev. Prostoletno zbiranje gumija so podaljšali do 10. julija, ker predsednik Roosevelt ni bil zadovoljen z doseženimi uspehi. Podaljšanje je naznanil notranji minister Ickes na sestanku s časnikarji, kjer je minister, ko je zapazil, da je dvorana za sestanek pokrita s široko gumijasto prepogo, to preprogo dal takoj zaseči.

Kočljiv položaj zaveznikov na vseh področjih

Buenos Aires, 1. julija. s. Iz Ottawe poročajo, da je kanadski ministriški predsednik Mackenzie King po povratku z razgovorov v Washingtonu dejal v zbornici naslednje: »Brez dvoma je sedanji položaj eden izmed najbolj kočljivih, kar jih morejo združeni narodi vzeti nase in eden najbolj kočljivih, kar so jih preživeli v vsej sedanji vojni.« Predsednik kanadskega odbora za vojno izdelavo je govoril o pomorskem položaju in dejal: »Ogromno smo morali omejiti naš izvoz in uvoz in verjetno bomo morali omejiti tudi uvoz bistveno potrebnih surovin.«

Težave s klicanjem grških državljanov pod orožje

Carigrad, 1. julija. s. Iz Kaira poročajo, da so Angleži v skladu z ukrepom, ki gre za tem, da se pokličejo pod angleško zastavo vsi podložniki londonske vlade, poklicali na nabor tudi grški državljani, ki zdaj bivajo v Egiptu. Ker pa so prišli v zelo majhnem številu na nabor, so jih oblasti s silo privedle tja. Pri tem postopku so se grški državljani odločno upirali britanskim agentom in jih prisilili, da so morali uporabiti silo. Pri spopadih, do katerih je prišlo, je bilo na obeh straneh več mrtvih in ranjenih.

General Auchinleck sam prevzel poveljstvo nad 8. angleško armado v Afriki

Rim, 1. jul. s. Angleški ministriški predsednik Churchill je sporočil, da je general Auchinleck sam prevzel poveljstvo 8. angleške armade v Egiptu namesto dosedanjega poveljnika generala Ritchieja.

Vesti 1. julija:

V Bengalskem zalivu je bila torpedirana in potopljena neka angleška pomorska vojna edinica znatne mere, poročajo japonski viri iz Bangkoka. Doslej še ni podrobnejših novic o potopitvi.

Angleški državni odbor za trgovino na drobno namerava predlagati vladi, naj zapre vse male trgovine, po katerih se je zadnje čase pokazalo, da zaradi težavne preskrbe z blagom ne morejo posloovati. Gre za kakih 250.000 majhnih podjetij. Njihovi lastniki bodo dobivali odškodnino iz posebnega sklada, ki ga bodo nabirali iz prispevkov tistih trgovcev, ki bodo še lahko poslovali.

Švicarska vlada je odobrila sporazum s Španijo glede blagovnega prometa, ureditve plačil in pomorskih prevozov. Določila o pomorskih prevozi veljajo za količino španskih ladij, ki jih bo dobila na razpolago Švica za prevoz svojega blaga po morju iz Lizbone v Genovo.

Ameriško mornariško ministrstvo sporoča, da so zadnje dni bili potopljeni štirje parniki, med njimi eden bivši jugoslovanski.

V Siam je dopotovalo posebno japonsko odposlanstvo, ki ga vodi bivši predsednik vlade Hirota, člani odposlanstva so pa različne mornariške, vojaške in politične osebnosti.

10.000 flamskih otrok iz Belgije je bilo povabljenih na počitnice v Nemčijo.

Resna nemška opozorila brazilskim oblastem

Berlin, 1. julija. s. Nemški listi danes z besedami ogorčene nevolje obsojajo nov val preganjanj, ki so jih sprožili te dni v Braziliji zoper nemške državljane, proti katerim prebivalstvo, najhujskano po ameriških agentih, dija na vse mogoče načine in ravna z njimi kar se dá slabo. Tudi brazilske oblasti same preganjajo nemške podanike, od katerih so jih veliko prišli in jih po načrtu dolgo in utrudljivo zaslišujejo. Državni komisar v mestu Rio Amaral se je pred tujimi časnikarji bahal, da se mu je posrečilo izveči iz zaprtih nemških ujetnikov važna razodetja. Kakor poročajo berlinski listi, je nemška vlada sporočila brazilski vladi, da bo to nezagledano ravnanje brazilskih oblasti zoper nemške državljane dobilo enak odgovor z nemške strani zoper brazilske državljane na nemškem ozemlju.

Angleški ministriški predsednik odklanja pojasnila o vzrokih za poraz pri Singaporeju

Rim, 1. julija. s. Churchill je včeraj pred poslansko zbornico odločno odklonil, da bi podal Wavelovo poročilo o izgubi Singapura in Malajskega polotoka. Rekel je, da takšna objava v sedanjem trenutku ne bi bila primerna ker bi v javnosti vzbudila največje nezadovoljstvo. Ko pa so nekateri poslanci le vztrajali pri svoji zahtevi, je Churchill surovo končal razpravo, rekoč: »Nimam nobenega razloga, da bi dajal kakšne podatke ali razlage o tem poročilu.«

O prehranjevalnem gospodarstvu na Gorenjskem

Zadružna mlekarna v Kranju zbere dnevno 30.000 litrov mleka

Gorenjski dnevnik prinaša v zadnji številki zanimiv članek dopisnika Heriberta Jordana, ki razpravlja o prehrani na Gorenjskem:

Obnavljanje prehranjevalnega gospodarstva na Gorenjskem zahteva pogled nazaj na poljedelsko gospodarstvo v preteklih letih. Bivša Jugoslavija je bila izredno agrarna država, v kateri pa so bile zaradi zemljepisne lege kar najrazličnejše zemeljske in klimatične razmere. Lahko se označi poljedelstvo v raznih krajih kot zelo dobičkonosno, posebno na Hrvaškem in v Banatu. V teh rodovitnih krajih se je razvil po starih liberalnih načelih in brez vsakega tržnega reda krog pridelovalcev za prodajo, ki ni bil za manj plodonosne kraje znošljiv. Tudi na pridelovalno smer poljedelstva na Gorenjskem je to dejstvo odločilno vplivalo in se je zgodilo, da so pridelovalci krušno žito, odn. moko, mast itd. mnogokrat morali nabavljati pod ceno lastnih pridelovalnih stroškov. Obdelava in setev žita ter strošci za živilsko mast, kot tudi praščereja in svinjska mast je v zadnjih letih izredno tendenco padla in nazadovala. Temu nasprotno se je pa razširilo gojenje zelenjav in s tem v zvezi začelo bolj rediti živino za mleko in vnovčevanje pridobljene mleka v številnih malih mlekarnah in sirarnah. Moglo se je opaziti povečanje sajena semenskega krompirja, kar je imelo lep uspeh. Poleg tega se je začelo z različnimi malimi obrati za gojenje specialnih kultur, kot travniškega semena, posameznih zelenjadnih vrst, da bi se tako dobilo novih virov. Namen in uspeh tega gojenja specialnih kultur je bil različen in je vzbujalo vtis poskusov, ki so bili brez cilja in načrta in naj bi služili za to, da na kateri koli način poljedelstvo poživijo. Najvažnejša hranila kot moko, meso in mast so v Jugoslaviji morali na Gorenjsko uvažati.

Vojna v letu 1941 sicer ni sama na sebi na Gorenjskem kaj porušila, razven razstrelitve važnih tunelov in skoraj vseh mostov po Srbiji, prinesla pa je s seboj zmanjšanje živilskih zalog, ki itak niso bile velike. Oddelek za prehrano in poljedelstvo pri vodstvu za prehrano za zasedena ozemlja je ob začetku poslovanja dne 1. maja 1941 mogel ugotoviti, da je pomanjkalo živil. Za prehrano 190.000 ljudi je bilo treba manjkajoča živila uvoziti iz ozemlja Reicha, pri čemer je poleg ostalih težko prišlo še vprašanje dovoza, ki je bil v prvem času zelo težaven, ker je bila edina železniška zveza zaradi razstrelitve karavanskega predora prekinjena. Samo tri alpske ceste z vzponom 26 do 30 odstotkov, ki prekoračijo enajst sto in štirinajst sto metrov višine, so bile na razpolago.

Prebivalstvo na Gorenjskem se je hitro znašlo v neobhodno potrebnem sistemu živilskih kart pri racioniranju živil in tudi veletrgovci so se potrudili, da naredbam oddelka za prehrano in poljedelstvo popolnoma ustrežejo. Za razdelitev potrebnih aparatov veletrgovcev se je moral šele ustanoviti, ker so v bivši Jugoslaviji imeli vsi veletrgovci svoj sedež v Ljubljani, ki so zalagali vso Gorenjsko z živil. V okrožjih Radovljica, Kranj in Kamnik sta bili ustanovljeni dve vrsti veletrgovcev, 14 največjih mlinov na Gorenjskem je dobilo nalog za mletje trgovske moke. Poleg teh 14 mlinov je še v okrožju Kranja 135, v okrožju Radovljice 49 in v okrožju Kamnika 95 malih mlinov. Nadalje je v Kranju ena tovarna testenin, en rokodelski obrat gotovih izdelkov in 106 pekarij. Prebivalstvo je uživalo pšenični kruh in se je peka rženega kruha šele izboljšala po intenzivnem šolanju pekov. Omembe vreden je še obrat za kavni nadomestek in ena večja luščilnica.

Preden se je zamogel uvesti na Gorenjskem red o klanju živine, so se morale izločiti mesarije, ki niso ustrezale niti v pogledu obrata, kakor tudi ne zdravstva. To je zadelo 35 obratov, dočim je ostalih 105 mesarij moralo zalagati prebivalstvo z mesom, 32 tehničarjev se je moralo ustanoviti in ravno toliko tehničarjev se je moralo nastaviti in izolati. 30. junija 1941 se je zamogel uvesti tržni red o klanju živine.

Zaradi važnosti reje živine za mleko na Gorenjskem je že v jugoslovanski državi obstajalo precejšnje število manjših mlekarin na zadružni podlagi, od katerih je 9 sirarn, ki so pridelovale ementalški sir, bilo v dolinah Save Bohinjske in Save Dolinske. Da se dnevno predelava mleka v teh sirarnah poveča in napravi donosnejšo in še v nadalje pridobiva ementalški sir, so bile te sirarne združene. Dne 1. septembra 1941 je začela v Kranju poslovati zadružna mlekarna, katero so najpomembnejše uredili in ki ima dnevno kapaciteto za 30.000 litrov in bistveno prispeva, da je mlečni red v Kranju še nadalje izgradi. Za bodoče je določeno, da se tudi male mlekarske zadruge z njenimi predelavnicami združijo, večje pa bodo obstojale kot samostojni obrati še nadalje. Z novimi številkami o mlečni množini v zvezi z ureditvijo mlekarskih ozemelj se bo nadalje mislilo na to, da se vse mlečne množine pridobije za preskrbo potrošnikov in kar najbolje vnovčijo. Sedanja mlečna cena, ki je precej višja kot v bivši jugoslovanski državi, daje spodbudo za ojačeno rejo živine za mleko. Po možnosti se je prosta prodaja mleka odpravila, ustanovilo odgovarjajoče število

prodajalnic in uvedle mlečne karte. Pridobivanje jaje iz poljedelskih obratov na Gorenjskem le v malem obsegu krije potrebo. Obsežna kontrola neurejenega prometa z jajci je točasnica še težka. Vključ obstoječim težavam pa se je posrečilo bolj in bolj poljedelske pridelke s popisom zagotoviti in poljedelce prepričati o potrebi nemškega tržnega reda in s tem zvezane prepovedi proste prodaje.

Sajenje krompirja na Gorenjskem je posebne važnosti. Od tukaj so v času bivše jugoslovanske države pošiljali semenski krompir na Hrvaško in v Srbijo.

Gorenjska je izredno sadiarsko ozemlje, toda sadovnjaki so bili ob nemškem prihodu kar najbolj zanemarjeni. Intenzivno šolanje in podpiranje sta pa tudi na tem polju povzročila pomembna izboljšanja.

Pridelovanje sočivja se bo v prihodnje moralo pomembno povečati, da bo krilo potrebo. V prehranjevalno gospodarstvo so bile vse v poštev prihajajoče gospodarske zveze primerno vključene in je bila Gorenjska pritegnjena v območje gospodarskih zvez stare Nemčije. Vsi izvršeni ukrepi zasledujejo namen, da se dosedanja liberalistično gospodarstvo preosnuje v nacionalistični tržni red in v vojno prehranjevalno gospodarstvo.

Policijska ura spet od 21. do 5. ure

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino v smislu kr. odloka z dne 1. maja 1941-XIX, št. 391, odst. v smislu odredbe z dne 29. junija 1942-XX. V soglasju z merodajnimi vojaškimi oblastmi odreja:

Od danes naprej bo v ljubljanski občini znova uveljavljena policijska ura od 21. do 5. Javni lokali bodo morali biti zaprti ob 20.30. Kršilci bodo kaznovani v smislu odredbe z dne 20. oktobra 1941-XIX, št. 185.

Ljubljana, 1. julija 1942-XX.

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino:
Emilio Grazioli.

† Dr. Gustav Gregorin

Ljubljana, 1. julija.

Po kratki bolezni je danes v Ljubljani umrl bivši senator doktor Gustav Gregorin. Dosegel je visoko starost 82 let. Pokojnik je študiral gimnazijo v Triestu, pravo na Dunaju, promoviral pa je v Gradcu 1887. Nato je služboval kot odvetniški pripravnik v Sesani in Postumiji. Leta 1890. je v Sesani odprl samostojno odvetniško pisarno, a kmalu se je preselil v Trieste.

Razen drugega udejstvovanja se je dr. Gregorin uveljavljal v raznih gospodarskih ustanovah. Inicijativno je sodeloval pri ustanovitvi bivše Adriatske banke. Večkrat je bil izvoljen za državnega poslanca v dunajskem parlamentu, v bivši Jugoslaviji pa je bil imenovan za senatorja.

V Ljubljano je prišel leta 1920, in sicer iz Pariza.

V vsem svojem življenju je bil kot človek in politik pošten mož, ter bo njegovo ime lepo ohranjeno v zgodovini našega naroda.

Bog mu daj večni mir!

S Hrvaškega

Nemški inozemski klub v Berlinu je priredil poseben hrvaški kulturni večer, na katerem je bil tudi hrvaški poslanik dr. Budak. Na umetniškem večeru sta pela altistka dunajske opere Hrvatica Jelaciceva in baritonist zagrebške opere Šostarko. Nastopili so tudi hrvaški glasbeniki. Med drugim so izvajali pesmi Gotovca, Baranovića iz hrvaških oper »Morana« in »Nikola Šubić Zrinski«. Od inozemskih del pa je bil na sporedu tudi Verdi.

Kolpo bodo začeli v kratkem regulirati in to od Karlova pa do Siska. Ustanovljena je bila zategadelj že tudi tehnična pisarna, ki že v celoti deluje. Kolpa je namreč dozdaj ob deževni dobi narejala po poljih veliko škodo. Z regulacijo pa bodo poplave onemogočene.

Tudi Sarajevo bo dobilo novo radijsko postajo. Sarajevska postaja bo oddajala svoj program trikrat na dan. Predvsem bodo pefi sevdalinke in tako lepo te pesmi prikazali širokemu svetu.

Za proslavo 700 letnice samoborskega mesta se pripravljajo velike slovesnosti. Ob tej priliki bo izdana posebna spomenica v kateri bo obdelana vsa zgodovina tega mesta. Velik del spomenice bo posvečen književnosti, ki opisuje Samobor v prosti ali vezani besedi. Lepi članki bodo posvečeni tudi samoborski šoli, ki je stara že dobrih 400 let. Pri izdaji spomenice bodo sodelovali sami strokovnjaki, tako da bo ta spomenica imela s te strani posebno vrednost.

Uvedba vojaških služnosti na nepremičninah v določenih delih pokrajine

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino odreja, smatrajoč iz varnostnih razlogov za potrebno, da bi se smele nalagati vojaške služnosti v breme lastniške pravice na nepremičninah določenih predelov pokrajine, odreja:

Čl. 1. Lastniška pravica na nepremičninah okrog poslopij, zgradb in vojaških naprav vobče, potrebnih za obrambo, se sme obremeniti s služnostjo in izmeri in s sankcijami iz naslednjih členov.

Čl. 2. Služnosti in predeli, na katerih se te ustanavljajo, se odredijo in določijo z razglasom najvišjega vojaškega poveljništva čet, razporejenih v pokrajini.

Take služnosti praviloma ne trajajo več ko dve leti. Po preteku tega roka se lahko obnovijo. V razglasu se določi, ali in katera znamenja se morajo na zemljišču namestiti, da se občinstvu vidno označijo s služnostjo vezani predeli. Razglas se nabije na oglasno desko občin, kjer so s služnostjo obremenjene nepremičnine. Njegov sestavni del je geometrijski načrt zemljišča, ki se položi pri občinskih uradih teh občin in je razgrnjen občinstvu na vpogled. V času objave te naredbe po odredbi katerega koli vojaškega oblastva že obstoječe služnosti, ki so bile prizadetim v kateri koli obliki priobčene, ostanejo v veljavi.

Čl. 3. V členu 1. navedene služnosti se lahko nanašajo: a) na obveznosti lastnika ali njegovega namestnika, da ne sme odpirati poti, kopati jarkov ali jam kakršne koli vrste, da ne sme nakupičevati zemlje in druge snovi ne postavljati električnih vodov ali vodovodov ali plinskih vodov, ne napravljati določenih nasadov ali izvajati določenih poljskih del, ne hraniti lahkovnetljivih snovi, ne imeti kovačnic ali drugih naprav z ognjiščem in z dimnikom ali brez njega; na obveznosti lastnika ali njegovega namestnika, da ne sme postaviti zidov ali poslopij ali da jih sme postaviti samo do določene višine ali zgraditi samo z določenim gradivom; c) na časno prepoved prehajanja ali postajanja oseb, vozil ali živali.

Čl. 4. Vojaško oblastvo sme ob naložitvi preurediti stanje stvari, ki bi nasprotovala vojaškim potrebam na zasebni lastnini, in sicer tudi s tem, da se poslopja ali druge stavbe v celoti ali deloma porušijo. Takšne preureditve dajejo pravico do odškodnine, ki jo določi, če med strankami ne o tem sporazuma, po cenitvi izvedencev upravno oblastvo prve stopnje. Takka odločba je nepreklicna. Prizadete stranke imajo pravico zahtevati revizijo cenitve s služnostmi ali omenjenimi preureditvami zadetih zemljišč, če bi se zaradi njih obdavčljivi donos znižal.

Čl. 5. Kršitelji določb te naredbe se kaznujejo, če dejanje ni huje kaznivo, po upravnem postopku iz naredbe z dne 26. januarja 1942-XX, št. 8, v denarju do 2000 lir.

Čl. 6. Upravno oblastvo, pri katerem se vodi kazenski postopek, sme pooblastiti vojaško oblastvo, če to zahteva, da obnovi prejšnje stanje. Po pravomočnosti sodbe izda vojaško oblastvo nalog za vzpostavitev, v katerem določi rok. Čn obsojenec nalogo za vzpostavitev ne ustreže v določenem roku, jo izvede uradoma vojaško oblastvo ob obsojenčevih stroških. Izvršnost računa o stroških, nastalih za vzpostavitev potrdi Visoki komisariat, ki odredi izterjavo preko davčnih uradov po predpisih, veljajočih za izterjevanje državnih davkov. Vsi spisi v zvezi z izvršbo so prosti vsakršnih taks in pristojbin.

Čl. 7. Ta naredba stopi v veljavo z objavo v Službenem listu za Ljubljansko pokrajino.

Preklic priznanja starokatoliške cerkve

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino je odredil na podlagi člena 3. kr. ukaza z dne 3. maja 1941-XIX, št. 191., in upoštevaje, da ima v Ljubljanski pokrajini svoj sedež škofijski ordinarijat hrvaške starokatoliške cerkve, podrejen starokatoliški kuriji v Zagrebu, da ima ta cerkev neznatno število vernikov, med katerimi deluje, ker dopušča razporoko, zlasti v zakonskih zadevah tako, da je treba smatrati to delovanje za očitno nasprotujoče javnemu redu, kakor ga pošljuje in uveljavlja fašistična država, in katoliškemu izročilu prebivalstva Ljubljanske pokrajine.

S tem se razpušča bogoslužna občina. Na ozemlju Ljubljanske pokrajine je prepovedano javno izvrševanje starokatoliške bogoslužja. Ukinjene so tudi vse dotacije cerkvi in njenim duhovnikom. Prepoveduje se poslovanje katerega koli verstva in stanovskim uradnikom poročati osebe, katerih ena je bila vezana s prejšnjim zakonom, ki ga je nato izreko sodišče starokatoliške cerkve za razvezanega. Naredba je bila objavljena v Službenem listu.

S tem v zvezi je izšla tudi uredba o prenosu poslov stanovskega uradnika na okrajne načelnike. Okrajni načelniki, v ljubljanski občini pa župan, so pristojni za zapis rojstev in smrti in za poroke tako oseb, ki pripadajo zakonito priznani veroizpovedi, kakor tudi oseb, ki pripadajo veroizpovedi ali verski družbi, za katero pa ni v Ljubljanski pokrajini verskega oblastva, uravničnega poslovati kot stanovski uradnik.

Dve zgodbi o ukradenih konjih in pralnem milu

Ljubljana, 1. julija.

Konjski tatovi in njih sleparski barantači so v prejšnji dobi kaj redko prihajali pred kazensko sodišče. Izkušeni kriminalisti posebno radi opozarjajo na zanimivo in praz značilno okolnost, da ni pri nobenih trgovskih kupčijah in poslih toliko in tako vsestranskih sleparij, kot prav pri trgovanju s konji, a so prav redke na sodiščih konjske civilne pravde, tako tudi kazenski procesi zaradi konjskih tatvin. Kdor — tudi nepoučen laik — ima takole samo bežen vpogled v različne kazenske procese, bo lahko podčrtal zanimivost, da so zadnji čas dokaj pogoste razprave proti konjskim tatovom. Kot so bili poprej razvpiti le cigani, sedaj so se te tatinske obrti oprijeli tudi drugi malopridneži. Prava tipa konjskih tatov sta nedavno stopila pred tri sodnike kazenskega senata, obtožena zločina konjskih tatvin. Prvi, Egidij, 23 letni samski delavec, in njegov starejši znanec Tone Z. sta se spravila na riskantne konjske kupčije, odločila pa sta se tudi, da si skrivaj prisvajata lepe konje, katerih cene se dvigale v bajno višino. Najprej sta lani oktobra odpeljala po skrivnih stezah 10 letno kobilo, vredno do 5000 lir, nekemu posestniku iz severnejskega naselja ob Savi. Prodala sta to kobilo šišenskemu prevozniku Stankotu P. za 3000 lir. V začetku novembra sta nekemu posestniku v bližini Mokronoga ponoči iz hleva odpeljala 6000 lir vredno črno kobilo, staro devet let.

Stari Tonček, ki je hotel veljati za nekakega »rajtznika«, je še sam odpeljal tretjemu posestniku na Dolenjskem 3000 lir vredno kobilo in iz hleva v Žužemberku 10.000 lir vrednega konja. Konje sta prodala dvema drugima interesentoma. Nekaj gostilničar France pa je pri teh konjskih kupčijah posredoval v pisarni mestne klavnice, da je dobil za ukradenega konja pravičen živinski potni list. Prvi obtoženeec se je najprej izgovarjal, da je konje kupil iz svojega denarja, ki ga je ob prevratu bajne zaslužil v Albaniji, pozneje se je vdal in priznal v bistvu svoje tatinske posle s konji. Tudi Tone se je skušal

izmotati iz dobro okoli njega zavite štrene dokazov. Konjski interesenti so se izgovarjali, da niso vedeli, da so bili konji kje ukradeni.

Po daljši razpravi je sledila sodba. Bli so obsojeni: Egidij Zadnik zaradi zločina konjske tatvine na 8 mesecev strogega zapora, Tone Zaletež zaradi istega zločina na 1 leto in 6 mesecev strogega zapora, prevoznik Stanko P. zaradi nakupa ukradenega konja na 3 mesece strogega zapora in na 300 lir denarne kazni, to nepogojno, dalje Polde D. zaradi nakupa enega konja na 2 meseca strogega zapora in 50 lir denarne kazni, tretji interesent Jože S. pa na 1 mesec in 15 dni strogega zapora ter na 150 lir denarne kazni, naposled France V., gostilničar, zaradi napačnih podatkov za živinski potni list na 450 lir denarne kazni. Tako je končal ta konjski proces.

»Vse skušajo malopridni ljudje pretopiti v denar,« je nekdo pripomnil po razpravi o ukradenem milu. Nekaj odličnih ljubljanskih inženir — ker je bila razprava tajna zaradi oobtoženih starejših maloletnikov, ne navedemo imena — je lani začel izdelovati milo po receptu, ki ga je sam kot kemik sestavil. Milo je prodajal po maksimalnih cenah, ki jih je bila določila pristojna upravna oblast. Obrat je dobro uspeval. Milo je dobilo vse polno interesentov in odjemalcev, tako da je bil primoran sprejeti v svoj obrat nekaj pomožnih delavcev. Med temi je bil tudi neki T., ki je začel iz obrata odnašati kose mila. Inženir je prišel končno nepoštevnim manipulacijam na sled. Tatvina je bila razkrinkana po neki ženski. Bile so aretirane štiri teh tatvin mila osumljene osebe, glavni organizator in trije njegovi pomagači. Pred sodniki je glavni obtoženeec priznal, da je odnesel inženirju iz obratovalnice 276 kosov mila v vrednosti 1656 lir. Tudi njegovi pomagači so se kešali. Sodba je bila: glavni obtoženeec zaradi zločina tatvine mila na tri mesece in deset dni strogega zapora, dva naslednja soobtožena na manjši pogojni kazni in zadnji je bil oproščen po starem pravnem načelu: »In dubio pro reo!« Taka je bila zgodba o ukradenem milu!

E. Wallace

62

RDEČI KROG

ROMAN

»Sam ne vem, če je važno ali ne,« je odvrnil Jack. »Danes jutraj sem pregledoval očetove papirje, mimogrede bodi povedano, da je bilo delo zelo neprijetno, ter sem našel cel kup papirjev, v katerih je govora o mr. Marlu.«

»O Marlu?« je dejala Talija počasi.

»Da, navidezno je moj ubogi oče vedel mnogo več o Marlu kot smo mi mislili, da ve. Marl je bil tudi v ječi. Ali to veste?«

»Lahko bi uganila,« je dejala Talija, »zagotovo pa nisem vedela.«

»Veste, oče se je vedno prej informiral o ljudeh, s katerimi je imel poslovne opravke,« je pojasnjeval Jack. »O Marlovem mladostnem življenju nudi mnogo podatkov francoska agencija. Zdi se, da je bil zelo velik nepridiprav. Prav tako se mi zdi, da je imel tudi guverner mnogo opravka z njim. Čuden dokument pa je neka kuverta, ki je zaznamovana z napisom »fotografija o eksekuciji«. Zapečatili so jo na Francoskem. Kot kaže jo guverner ni odprl, ker je sovražil take neprijetne stvari.«

»Ali ste jo vi odprli?« je Talija naglo vprašala.

»Zakaj pa me tako ognjevit vprašujete?«

»Ali mi hočete narediti uslugo, Jack?«

Bilo je to prvokrat, da ga je Talija poklicala po imenu. Skoraj prepričana je bila, da je pri tem zardel.

»Kaj, kaj, seveda Talija. Za vas bi storil, kar hočete,« ji je navdušeno odgovoril.

»Potem ne odprite kuverte,« je dejala prosoje. »Shranite vse papirje, ki govorijo o Marlu, na kakšen varen kraj. Ali mi to obljubite?«

»Obljubim,« je dejal Jack. »Kako žudno stvar zahtevate?«

»Ali ste o tem že komu kaj povedali?« je vprašala zaskrbjeno.

»Poslal sem en zapisek o tem inspektorju Parru.«

Jack je le medlo slišal, kako je v telefon nekaj nejevoljno vzkliznila.

»Ali mi obljubite, da ne boste nobenemu povedali kaj o tem, predvsem pa ne o fotografiji?«

»Seveda, Talija,« je odvrnil Jack. »Če želite, vam je bom poslal.«

»Ne, ne. Ne storite tega,« je dejala in odločila slušalko.

Za nekaj minut je sedla na stol in hitreje dihala. Potem je vstala, si nadela klobuk, zaklenila vrata in odšla na kosilo.

35. poglavje.

Talija na kosilu z kabinetnim ministrom.

Čeprav je že četrtega v mesecu minilo, je Derrick Yale še vedno živ. Yale je komentiral to dejstvo, ko je vstopil v urad, ki sta si ga delila skupno z inspektorjem Parrom.

»Slučajno,« je dejal, »sem bil ob napovedani ribolov.«

Parr je nekaj zamrmral.

»Boljše je, da ste ob svoj ribolov kot, da bi vas izgubili izpred oči. Prepričan sem, da če bi šli na ribolov, da se ne bi nikdar več vrnil.«

Yale se je smejal.

»Vi pa imate res velikansko vero v Rdeči krog in njih sposobnost, da drže dane obljube.«

»Imam do neke mere,« je odvrnil inspektor, ne da bi dvignil pogled od pisma, ki ga je pisal.

»Na uho mi je prišlo, da je Brabazon na policiji nekaj izpovedal,« je dejal Yale po kratkem presledku.

»Da,« je odvrnil inspektor, »toda nič tako informativnega ni bilo. V izpovedi je priznal, da je dalj časa izmenjeval denar, ki ga je Rdeči krog izsiljeval od svojih žrtev, čeprav se tega ni za-

vedal. Brabazon je dal tudi nekatere podrobnosti o svojem vstopu v družbo Rdečega kroga, v katerem je seveda potem deloval kot zaveden agent.«

»Ali ga obtožujete Marlovega umora?«

Inspektor Parr je odkimal.

»Za to nimamo dovolj dokazov,« je odvrnil Parr in pri tem pošlil pismo s pivnikom, ga zganil in dal v kuvertu ter jo zapečatil.

»Kaj pa ste odkrili v Franciji? Nisem še imel prilike govoriti z vami o tem,« je dejal Yale.

Parr se je naslonil nazaj, vzel pipo in odgovoril šele potem, ko jo je prižgal.

»Skoraj toliko, kolikor j odkril ubogi Froyant,« je dejal. »Dejansko sem bil na isti poti preiskave, kot je jo vodil Froyant. Šlo se je predvsem in v glavnem za Marlovo nepošteno delovanje. Saj veste, da je bil Marl član neke kriminalne bande v Franciji in da sta bila on in njegov tovariš Lightmann — mislim, da se je tako imenoval — obsojena na smrt. Lightmann bi moral umreti, toda rablji so delo pri usmrčitvi nekaj pomešali in zaradi tega ni bil obglavljen, ampak so ga odpeljali menda na Hudičeve otoke, v Cayenne ali na enega izmed tistih francoskih posestev, kjer je pozneje umrl.«

»Lightmann je zbežal,« je dejal Yale mirno.

»Za vraga, zbežal je?« Mr. Parr je dvignil glavo. »Osebo se nisem toliko zanimal za Lightmanna kot za Marla.«

»Ali govorite francosko, Parr?« je vprašal Yale nenadoma.

»Gladko,« je odgovoril inspektor in pogledal kvišku. »Zakaj pa me to sprašujete?«

»Ni posebnega razloga, razen tega, ker sem bil radoveden, kako ste vodili preiskavo.«

»Zelo dobro znam francosko,« je dejal Parr, ki bi rad obrnil pogovor na drugo stvar.

»In Lightmann je zbežal,« je dejal Yale mehko. »Rad bi le vedel, kje se zdaj nahaja?«

Kočevski premogokop je največji rudnik v pokrajini

Odlomki iz 50 letne zgodovine kočevskega rudnika

V Ljubljanski pokrajini je največji rudnik kočevski premogokop, ki ne daje premoga le naši deželi, ampak tudi sosednjim pokrajinam. Zato je prav, da posvetimo zgodovini tega rudnika nekaj vrstic.

Leta 1835 sta brata Ranzinger z Dunaja ustanovila na poti med Jelenovim žlebom in vasjo Grčarice tvornice za izdelovanje steklenih izdelkov. Ker se zaradi oddaljenosti ni izplačalo obratovanja, sta komaj po 20 letih prenesla tvornico nekoliko severneje od sedanjega premogokopa. Steklarno so postavili v Kočevju leta 1856. toda ta je prenehala z obratom že l. 1888. Okoli 200 ljudi se je preživljalo v obratu te tovarne. Kmalu je postala tvornica razvalina in tudi stanovanjske hiše so razpadle.

Leta 1892 je Trboveljska premogokopna družba kupila od bratov Ranzinger premogokopno ozemlje takoj napravlja opekarno in apnenico ter z začetnim kapitalom od 180.000 goldinarjev začela graditi obratne objekte — kurilnico za tri parne kotle, dve strojnici, centralno delavnico s štirimi kovskimi ognji, z mizarskim oddelkom, s cirkularno žago, z vrtačnim in rezilnim strojem z motorjem in električnim generatorjem za razsvetljavo, separacijski stroj za premog, kjer so lahko v eni uri oddali šest vozov premoga, shrambo za 30 vozov premoga, opremljen prostor za nakladanje 12 voz, posebno železnico za dviganje premoga, drugo posebno progo za mešani dvig in trojitno obratno železnico v dolžini 450 m. Leta 1892 je bila gotova tudi v sirovem stanju centralna kotlarna in strojnica.

Z izkopom premoga so začeli leta 1893. Pričeli so kopati na južni strani v treh polih po 7 m višine in 10 m dolžine. Nato so prešli od višjih ekupin k nižjim. Zanimivo je, da so že tedaj razstreljevali z električnim užiganjem. Da ne bi bilo na dnevnem kopu plazov, so napravili skrbno drenažo na višjem terenu. Izkop so v začetku odvažali v dolinico, pozneje pa so polnili jame v izkopani ilovici, to pa so odvažali na poseben kup.

Vodo so izpeljali v podzemski tok potoka, ki teče skozi Željske jame in nato izginja že pri razpadlem mlinu v naslednji kraški vrtači.

Ob odprtju premogokopa so se delavci lahko naselili v stavbah, kjer so prej stanovali steklarji. Prostora je bilo za 35 družinskih stanovanj in za 200 samskih. Naslednje leto so zgradili toliko novih hiš, da je bilo prostora za tisoč ljudi. Ob začetku je delalo samo 150 delavcev, ki so bili večji del iz sosednjih vasi iz Saljke in Željin. nekaj pa je bilo tudi Novomeščanov.

Trboveljska premogokopna družba si je z nakupom pridobila 827.200 kv. metrov premogovne površine. Strokovna izvedenica rudarski svetnik Seeland in inšpektor Karner sta komisijko ugotovila leta 1892, da je v zemlji 16.544.000 kubičnih metrov premoga in sta vzela kot povprečno debelino premogovih plasti 2 m. Če vzamemo, da se dobi iz enega kubičnega metra 10 metriskih stotov, je bilo v začetku v tem premogokopu

165 milijonov metriskih stotov

Takrat so računali, da boče letno izkopali dva milijona metriskih stotov premoga in tako bi bilo dela za 82 let.

Letega leta, to je 1893 je prvič dne 27. septembra peljala iz Ljubljane

prva lokomotiva v Kočevju

13 salonskih voz z gosti. Dograditev železnice je bila za kočevski rudnik velike važnosti. Že februarja meseca istega leta je bil namreč podpisan dogovor med TPD in železniško upravo, da bo ista jemala za dobo 90 let letno 100.000 ton kočevskega premoga. V začetku so pošiljali železnici po nabavni ceni dnevno 40 železniških vagonov premoga.

Ko so v Auerspergovih livarni in topilnici odpuštili okoli 300 delavcev, so dobili ti delavci kruha v rudniku.

Tudi v pretekli svetovni vojni, ko so obrat že

zelo razširili, so v kočevskem rudniku pridno kopali premog, katerega so rabili na vseh straneh. Število delavstva je naraslo nad tisoč, rudnik pa je tako postal največji plačnik občinskih doliad in kočevsko mesto ter okolica sta se gospodarsko precej dvignili.

Po svetovni vojni so nastale nove razmere. Nove državne meje so odprle pot novim pokrajinam, vendar je premogokop tudi po vojni pod vodstvom rudarskega strokovnjaka inž. V. Biskupskega lepo napredoval. Tja do leta 1930 je dobivalo v rudniku na stotine delavcev dnevni zaslužek. V tem času se je pričela doba elektrifikacij in naprav daljnovidov ter odprava lokalnih elektrarn. Zato je TPD zgradila veliko kalorično centralo in montirala nove generatorje za izmenični tok ter hotela elektrificirati kočevsko dolino. To izvedbo pa je preprečila banovina, ki je ravno nekaj časa potem začela izvajati elektrifikacijo od Ljubljane do Kočevja. Premogokop je zadnja leta zmanjšal obrat, kar so občutili zlasti delavski krogi, ki so bili prisiljeni iskati kruha drugam.

Proizvodnja premoga se je povečala

spet lani, ko je postal kočevski rudnik največji rudnik v naši pokrajini. Po zadnjem poročilu agencije Stefani, je bila lanska proizvodnja premoga v mesecu oktobru 13.100 ton, v zadnjih desetih mesecih od marca do januarja 97.600 ton, dočim je predlani v 10 mesecih znašala proizvodnja premoga 83.200. Obrat so znatno razširili, modernizirali notranje prostore in stroje, tako da spada kočevski rudnik med najbolj urejene rudnike. Sedaj je v rudniku zaposlenih okoli tisoč uslužbencev, ki dobijo kruha zase in za svoje družine.

V treh vrstah...

V Radviljci so preuredili bivši telovadni dom v novo filmsko gledališče. Pri otvoritvi so uprizorili neki dunajski film, pred njim pa so pokazali najnovejši dnevnik o sestanku Adolfa Hitlerja s finskim maršalom Mannerheimom.

V Kranju so priredili v soboto in nedeljo pevski dan. Že v soboto je bil velik pevski nastop na trgu Adolfa Hitlerja, zvečer pa so se peveci zbrali pri Peterlinu. Prav tako so tudi nedeljo proslavili s petjem in glasbo. Čisti dobiček prireditve je določen za Rdeči križ.

Ptujski grad so preuredili v prvi mladinski poštinski dom na Spodnjem Stajerskem. Mariborski dnevniki poudarja v svojem dopisu, da je ta dom pomemben tem bolj, ker se bodo oglašali v njem potujoči dijaki, ki bodo lahko spoznavali novi nemški značaj pokrajine s Halozami in Slovenskimi goricami.

Kakor v Mariboru, tako so tudi v Ptuj ustanovili zamenjalnico čevljev, v katerih bodo lahko matere zamenjale čevlje, ki so postali njihovim otrokom premajhni. Menjati bodo seveda lahko le take čevlje, ki so uporabni tudi za druge otroke.

Na kolesarskem tekmovanju na cesti med Gradcem in Mariborom (120 km dolga proga) je dosegel prvo mesto Streicher iz Gradca, drugo mesto pa si je priboril Gregorič iz Slovenjega Grada. Streicher je prevozil progo v 3:45,06, dočim je Gregorič premagal dolgo vožnjo kljub nesreči v 3:48,22.

V Celju so odprli veliko kmetijsko razstavo. Udeležilo se je okoli 4000 ljudi, obiskalo pa že, kot poroča mariborski dnevnik, okrog 20.000 ljudi.

Graška »Tagespost« poroča o najstarejšem stajerskem športnem klubu »Atletskem športnem klubu v Gradcu«, ki obhaja te dni 40 letnico svojega obstoja.

Na vzhodni fronti so padli za veličino nemške zmage: prostovoljec Ivan Hren, Heimut Freihsel, poročnik Vinko Rutter, prostovoljec in pomožni vojaški zdravnik dr. Kurt Gerthofer-Meyer, podčastnik Hubert Neubacher, podčastnik Ivan Fink, vodja 55. oddelka dr. Ernest Reinbacher, prostovoljec Michael Hausmann, učitelj mg. Feri Duda in prostovoljec Engelbert Reichenpfader.

Na belgrajskih Terazijah je priredila nemška vojaška godba velik koncert.

Okolice Kalemegdanske trdnjave v Beogradu je dobila novo lice. Nemška vojaška oblast je prenovila zgodovinski zid in pročelje starih utrd, zgrajenih pod princem Evgenom. To zidovje so sedaj obnovili, okoli pa očistili številnih barak in druge navlake, ki je kvarila ta zgodovinski del belgrajske trdnjave.

V okolici Celja, kjer se je sadjarstvo po zaslugi učitelja Levstika in vestnosti sadjarjev zadnja leta zelo povzdignilo, daje sadno drevje polno upanja. Slive in češnje, kakor tudi hruške in jablane se šibe pod polnimi sadovi, ki bodo prebivalstvu gotovo v veliko korist, zlasti ker imajo tod tudi velike sadne sušilnice in bodo letos posušili kar največ sadja.

Drž. učiteljske v Ljubljani. Ravnateljstvo drž. učiteljske v Ljubljani sporoča, da je svojo pisarno preselilo v Marjanišče, Poljanska cesta 28.

Ljubljana

Koledar

Danes sredo, 1. julija: Presv. Kri. Četrtek, 2. julija: Obisk. M. D.

Obvestila

Nočno službo imajo lekarne: dr. Piccoli, Tyrševa cesta št. 6; mr. Hočevar, Celovška cesta št. 62; mr. Gartus, Moste-Zaloška cesta.

Umrla j ga. Marijana Perič, mati bivšega ljubljanskega župana dr. Ludvika Periča. Pogreb bo danes v sredo, 1. julija, ob 2 popoldne iz kapele sv. Jožefa na Zalah.

Ravnateljstvo šole Glasbene Matice opozarja vse svoje gojence, da dvignejo v pisarni spričevala, letno poročilo in od društva poklonjen izvod muzikalij za jubilejno leto 1942. Pisarna posluje dnevno od 9 do 12 in od 16 do 18.

Mesečna prijava zalog lesa

Sklicujoč se na prejšnje tozadevne okrožnice ponovno opozarjamo, da se morajo vlagati mesečne prijave zalog gradbenega lesa brezpogojno do dne 5. vsakega meseca po stanju zalog zadnjega dne predhodnega meseca. Prihodnje mesečno prijavo je torej vložiti najkasneje do 5. julija t. l. po stanju zalog z dne 30. junija t. l. Ker so bile mnoge od predloženih nam mesečnih prijav netočne, odnosno nepravilno sestavljene, vabimo interese, da pri sestavi prijav točno upoštevajo podrobna navodila, ki smo jih sporočili z okrožnico št. 4320-U z dne 30. maja t. l. Nepravilne in nepravilno vložene prijave utegnejo imeti za prizadete občutne kazenske posledice, nam pa povzročajo mnogo nepotrebnega dela. Zato ponovno in v njihovem lastnem interesu vabimo vse prizadete, da predložijo prijave v predpisanem roku ter jih pravilno sestavijo v smislu izdanih navodil.

Končno še opozarjamo interese, da naj si potrebne jim prijave obrazce pravočasno nabavi pri Združenju industrijcev in obrtnikov za Ljubljansko pokrajino, Ljubljana, Beethovnova ulica 10.

EIAR — Radio Ljubljana

Sreda, 1. julija: 12.15 Kmečki trio — 12.40 Trio Ambrosiano — 13. Napoved časa, poročila v italijanski — 13.15 Poročilo Vrhovnega Poveljstva Oboroženih Sil v slovenščini — 13.17 Koncert Adamičevega orkestra — 14. Poročila v italijanski — 14.15 Pisana glasba — 14.30 Koncert kitarista Karla Hladkega — 14.45 Poročila v slovenščini — 17.15 Operna glasba — 19.30 Poročila v slovenščini — 19.45 Operna glasba — 20. Napoved časa; poročila v italijanski — 20.20 Komentar dnevnih dogodkov v slovenščini — 20.30 Vojaske pesmi — 20.45 Operna glasba — 21.15 Koncert violinista A. Dremlija, pri klavirju M. Lipovšek — 21.45 Nastop novih pevcev v okviru pripravljene tečaja za radijsko petje. Orkester Cetra vodi dirigent Barzizza, orkester pesmi vodi dirigent Angeli — 22.45 Poročila v italijanski.

Športni drobž

5. julija bo hrvaška kolesarska zveza izvedla kolesarsko dirko na progi Kustošija—Zelenjak—Kustošija; 19. julija bo zveza priredila mednarodno kolesarsko dirko na 72 km dolgi progi. Osem dni kasneje pa bodo Hrvati dirkali na Dunaju.

Za mednarodno nogometno tekmo Italija: Švedska, ki bo 24. julija, je italijanski zvezni kapetan Pozzo odredil naslednje igralce: Griffanti, Foni, Rava, Depetrini, Campatelli, Grezar, Bivati, Loch, Mazzola, Piola, Ferrari in Ferrari. Ta tekma bo za Švede zelo važna. Oni so premagali Nemce, pa se bo pri tej tekmi videlo, ali so res tako dobri in če jih smemo uvrstiti v »zgornjo hišo« evropskega nogometa.

V obeh hrvaških atletskih moštvenih skupinah je po dosedanjih tekmovanjih vrstni red in število priborjenih točk naslednji: V A skupini: »Concordia« (Zagreb) 15.237 t.; »Železnikar« (Zagreb) 13.309 t. in »Zrinski« (Osijek) 13.064 t. V B skupini: Hašk (Zagreb) 14.236 t., »Zagreb« (Zagreb) 13.382 t. in »Varaždinski športni klub«, ki bo šele začel s tekmovanji v svoji skupini.

9. julija se bodo pomerili, menda v nočni tekmi, mladi nogometaši Hrvaške in Italije, ki še niso prekorčili 22. leta. Dočim Hrvati šele zbirajo primere igralce, Italijani že nekaj tednov pridno trenirajo. Pri Italijanih bodo igrali nekateri igralci, ki tudi sicer že mnogo pome-nijo v italijanskem nogometu.

Prvi petek v juliju je sedmi v vrsti devetih zadostilnih prvih petkov, ki jih obhajamo Slovenci. Udeležimo se pobožnosti julijskega prvega petka v čim večjem številu!

Ne koplite nezrelega krompirja!

Ljubljana, 1. julija.

Letos so se gospodinje zelo potrudile, da so najskrbneje obdelale vrtove. Zlasti mnogo dela so imele ob soparnih in vročih sončnih dneh z zalivanjem, da so tako ohranile zelenjavo in druge vrtno sadeže, ki bi se sicer posušili ali pa zaostali. Sedaj pa je čas, da ne bomo dragocenega pridelka nesmiselno uničili. Zato ga je potrebno pospravljati o pravem času, ker s tem dosežemo njegov največji donos. Za to delo je dnevni čas. Ni priporočljivo večerno pospravljanje, ko so rastline zaradi dnevne vročine ovele in medle. Naberimo rajši zgodaj zjutraj vse, kar potrebujemo čez dan. Jutranji hlad in rosa dasta najsvetlejšo in s tem najokusnejšo zelenjavo in salate. Seveda smemo napuliti le toliko zelenjave, kolikor jo isti dan potrebujemo. Posebno moramo paziti, da ne pulimo iz zemlje nedozorelih sadežev in zelenjave. Tako n. pr. pustimo še vsaj nekaj časa

rdečo in malo redkvico, ki kaže že glavice, da odebela, da tako izrabimo zemljo. Pravočasno pobiranje in izkopavanje zelenjave in drugih življenjskih pridelkov je izvanrednega pomena.

Tako nekateri že sedaj kopljejo kot oreh debel krompir, ki še seveda ni dozorel.

Mnogi pa tudi tega ne vedo, da je nezreli krompir kolikor toliko strupen in zdravju škodljiv. Posebno oslabelemu želodcu in črevesju nezreli krompir lahko povzroči hude težave ter ima uživanje nezrelega krompirja lahko tudi nevarne posledice. Na drugi strani moramo obvarovati krompir, da odeboli in popolnoma dozori, saj moramo na vse načine skrbeti, da bomo imeli čim več pridelka. Tatove opozarjamo, da bo oblast z vsi strogojstvi zatrla tatvino krompirja in drugih poljskih pridelkov, lastnikom vrtov in njiv pa polagamo na srce, naj v lastno korist in v korist splošnosti ne kopljejo nezrelega krompirja.

Na prostoru za gozdne sadeže je bilo živahno. Mnogo je bilo borovnic in rdečih jagod po cenah, kakor jih je bil za ta teden določil mestni tržni urad. Gobe so letos zelo redke. Ni niti li-sišk, niti jurčkov.

Novice iz Države

V Triesteju so sprejeli 42 rojakov, ki so se vrnili iz Vzhodne Afrike.

Utonila v blatnem kanalu. Dva mladeniča iz Milana sta se šla v službenem odmoru ohladiti v bližnji kanal »Lambrotto«. Prav na tistem mestu pa je kopanje zelo nevarno, ker je dno kanala blatno, voda pa motna. Fanta sta zašla v vodo, toda nogo so se jima pogrezle v blato poprej, preden sta mogla zaplavati. Ker si nista mogla osvoboditi nog, sta utonila. Sicer so reševalci prihiteli takoj, in ju potegnili iz vode, toda mladeniča sta bila že mrtva.

Prefekt v Goriziji je odredil, da se ustavi za dobo dveh mesecev poslovanje tvrde Franc Komiane, ker je brez predpisane dovoljenja izvažala češnje v druge pokrajine.

V milansko kopališče se zatoka dnevno okrog 4000 kopalcev. Pred dnevi je obiskal milansko kopališča župan Gallarati Scotti. Posebno se je zanimal za higijenične kopališke naprave. — Za podžupana v Milanu je znova potrjen inž. Ivan Viani.

V. HEISER

82

Zdravnik gre s križem svet

Calderonove muhe so bile tako zabavne, da je še mene včasih veselilo, da sem mu malo nagajal. Ko smo se na primer vkrcali za pot proti Hamburgu, sem pod imenom njegove posestnice na vratih napisal »profesor glasbec. Kmalu so deževala vabila, naj kaj zaigra ali zapoje; zlasti gospe so se strašansko vnoje zanj. On pa ni mogel razumeti, zakaj se je vsem tako prikupil in je stalno zavračal vsa vabila, jaz pa sem vedno pojasnjeval, da je preveč boječ, da bi se pokazal pred občinstvom.

Opazil sem, da se je nekam čudežno debelil, čim bolj smo se bližali Hamburgu. Nazadnje me je to že vznemirjalo in sem dejal:

»Kako pa je to? Tvoje hlače so ti že tako tesne, da utegnejo vsak hip počiti.«

Razlaga je bila prav preprosta: nosil je kar tucat spodnjic in ker so se dnevi čedalje bolj ohlajali, je dodal še majico in končno še štiri spodnje srajce, tako da je bil nazadnje videti kak odlično rejen morsk prasiček.

Kljub vsemu spodnjemu oblačilu in kožuhi se je stalno tresel, ko sva se bližala ruski meji. Hud mraz je bil. Ravno ko se je vlak jel pomikati, sta prišli dve Američanki, ki sta bili hu-

do pobiti, ker jima niso prihranili se-deža.

Ponudila jima bova najin oddelek,« sem dejal.

Za naju ni bilo drugih prostorov, razen v tretjem razredu in nisva imela s seboj živilskih zalog. Ruštine nisem znal, imel pa sem francoski vozni red in mislil sem si, da ne bo težko najti kako mesto, kjer bi lahko kaj dobila za pod zobe, če bom v tem voznem redu zasledoval in primerjal čas prihoda našega vlaka v razne postaje. Vlak pa se ni ravnal po podatkih v voznem redu, tako da nazadnje nisem prav nič vedel, kje smo. Kadar koli se je vlak ustavil, sem planil ven in poskusil v vseh jezikih, kar jih poznam; a ti debelušni in brkati mušiči so mi z zadregi majali z glavami. Navadno se je vlak ravno tedaj spet začel premikati, ko sem v šestih raznih jezikih vprašal, koliko časa se bo vlak mudil na tej postaji.

Toplomer je kazal globoko pod ničlo in midva nisva imela kaj jesti. Ubogi Calderon je že na pol zmrazil; nikdar v življenju se nisem videl tako premrzlega človeka. Otupil sem mu žilo in čutil, da mu je bila tako slabo, da sem se jel bati, da bo kar umrl zaradi otrplosti. Ko smo prišli v Varša-

vo, sem začel premišljevati o tem, kako bi ga neki pokopali tam in kakšne bi bile moje dolžnosti kot njegov prijatelj v tem primeru.

Ob sedmih zvečer je prišel v naš oddelek star Jud in precej sem ga z veseljem nagovoril v »jidšice« (mešano narečje hebrejskih besedi z nemščino). On je bil prva oseba, ki je vsaj nekaj tega razumel, kar sem že govoril in pojasnjeval ves božji dan. Povedal mi je, da se bo vlak ustavil ob desetih na neki postaji, kjer je tudi gostilna in obljubil sem mu za večerjo vse, samo da bi nama kaj prinesel, da bi se lahko ogrela. Tri ure potem nama je prinesel kadečega se »boršč« (juha s peso in drugo zelenjavo), črnega kruha in čaja. Calderonov obraz je kmalu spet zalila naravna barva in kmalu je spet dobil dar govora.

Naslednje jutro smo bili v Petrogradu. Silen ruski mraz je napravil globok vtis na Calderona in ko je v hotelu odkril, da osebe govori francosko, je bil z bolestinami zanimanjem poslušal grozljive zgodbe o takih nesrečnih, ki so izgubili ude ali umrli zaradi mraza. Vprašal sem ga, če bi se mu ljubilo iti z menoj peš k ameriškiemu poslaniku ter mu pojasnil, da nama bo zaradi gibanja bolj toplo, ko če bi najela sani.

Po svoji stari navadi je Calderon krevsal za menoj. Mraz se je čedalje bolj zaostрил in roke so mu že kar otrple. Mučil sem se, ko sem mu stalno prigovarjal, naj bi hitreje stopal, da mu bo kri živeje plala po žilah.

»Če ne boš šel hitreje, boš ob uho,« sem ga svaril.

Nekaj časa je pohiteval za menoj, potem se je pa spet vdajal svoji počasni hoji.

Potem sem se nenadoma obrnil in mu z narejeno grozo v obrazu zaklical:

»Je že prepozno. Izgubil si eno uho!«

Hotel si je otipati glavo, a roke so mu bile tako premrle, da ni prav nič čutil.

»Kaj bom pa zdaj, ko sem brez ušesa?« je ternal.

»Če se ne boš podvizal, boš izgubil še drugo uho!« sem ga neusmiljeno opozarjal.

Tedaj pa sem moral jaz krepko stopati, da me Calderon ni prehitel. Ko sva se bližala poslanstvu, ga je začel skrbeti obraz.

»Če boš držal glavo nagnjeno proti drugi strani, ne bo poslanik prav nič opazil,« sem ga tolažil. »Ostala pa bova le malo časa, da zaradi toplote ne boš začel krvaveti.«

Pri obisku je glavo venomer držal v eno stran in pri slovesu si je visoko vzvil ovalnik na plašču. Brž ko sva se vrnila v hotel, je planil k zrcalu in ko je videl, da ima še oba ušesa zdrava, je bil tako zelo srečen, da mi je takoj odpustil, ker sem mu tako zagodel.

Ko sva se kasneje vračala domov po transsibirski železnici, sva dospela do Mukdena, kjer je konec proge. Bila je tretja ura zjutraj in jaz sem se moral preskrbeti s kitajskim denarjem, da bi lahko kupil vozne listke do Pekinga. Iztaknil sem neke miren kotic, kjer

ni veter tako vlekel in tja sem spravil številne kovčge ter Calderonu naročil, naj me tam počaka in pazi. Ker je bilo treba za kovčge plačati ceno za prvi razred, sva preložila kolikor je šlo v priljago, ki sva jo lahko vzela s seboj.

Potem sem šel iskati menjalnico, kjer bi lahko dvajsetdolarke zlatnike zamenjal in v naglici stopal po mračnih ulicah, dokler nisem prišel do hiše, kjer mi je luč nad vhodom povedala, da gre za igralnico. Mnogo časa sem zamudil, preden sem prišel do kolikor toliko zadovoljive zamenjave, končno pa sem le opravil in se napotil h kolodvoru. Ko sem se bližal, sem videl Calderona, ki je trdo spal, medtem ko si je debeli Kitajec ravno nalagal enega izmed kovčgov na rame. Začel sem kričati in teči za njim. Preden sem ga dohitel, je že spustil kovčge, a jaz sem se pognal za njim. Ker se je znebil tovora, je začel bolj naglo bežati in kita mu je plesala po hrbtu. Ni mi prišlo na misel, da bi sam nesel kovčge nazaj. Posrečilo se mi je, da sem ga zagrabil za kito; s tem sem ga prisilil, da se je kmalu ustavil in obrnil, da je lepo dvignil kovčge in ga spravil na mesto, kjer ga je bil snel.

To je bila zadnja nezgoda, ki se mi je pripetila z doktorjem Calderonom. Čeprav se v tujini ni mogel znajti, si je med najinim potovanjem nabral presenetljivo mnogo znanstvenega blaga, ki si ga je docela prisvojil. Pozneje je postal dekan državne zdravniške šole v Manili in nekaj let pozneje pa predsednik filipinskega vseučilišča.

Nekaj presenetljivih ugotovitev o sovjetski mornarici

Boljševiki so si sedanjo vojno zamislili vse prej kot samo vojno na kopnem

Vojaški sodrnik nemškega lista »Völkischer Beobachter« se v enem svojih zadnjih člankov bavi s pomorsko vojno proti Sovjetski Rusiji ter med drugim piše:

Zdi se, da je bila vojna proti boljševizmu zamišljena vse prej kot samo vojna na suhem. Izkazalo se je namreč, da je bil Stalin nakopičil ogromna sredstva tudi za pomorsko vojskovanje. Sovjetska mornarica je bila bogato založena zlasti s podmornicami in malimi hitrimi ladjami vrste »Mas« ter je poleg tega imela lepo število najsoodnejše zgrajenih križark in rušilcev. Tudi tri oklepne nekdanje car. brodogradilnice, ki so jih primerno modernizirali in dve postavili v službo na Baltiku, eno pa v Črno morje, so predstavljale silo, s katero je bilo vsekakor treba računati.

Na splošno je bilo očividno, da boljševiki niso okrepili svojega brodogradilstva samo v obrambne namene, pač pa da so ga hoteli uporabiti tudi za napad, pri čemer bi se zlasti poslužili podmornic, ki so jih imeli v evropskih in vzhodnoazijskih vodah skupno najmanj 100, torej največ od vseh držav na svetu.

Ob izbruhu sovražnosti je bilo v Baltičkem morju najmanj 70 sovjetskih podmornic, šest križark, precej skupin rušilcev in torpedovk ter številne manjše ladje, pripravljene za vojskovanje z minami. Nemška mornarica, zaposlena v vojni na Atlantiku, je mogla v Baltiku nastopiti le z omejenim številom vojnih ladij, predvsem le z ladjami-polagalkami min, ki so naredile široko zaporo pred Finskim zalivom ter na ta način zaprle glavno sovražnikovo brodogradilnico, in z manjšimi ladjami, ki so sijajno rešile svojo nalogo, braniti z največjo učinkovitostjo pomorsko trgovino na

Baltiku in vojaške dobave po morju. S podporo majhne, a vrle finske mornarice so bili nemški pomorski nastopi kronani s popolnim uspehom. Brodogradilniški podporniki, ki se je držalo v Libau-u, je bilo v kratkem času likvidirano tako, da je v nekaj dneh ostalo brez svojega oporišča. Tudi pozneje boljševiške podmornice niso nikdar predstavljale kakšne resne nevarnosti za nemške ladijske spremljave.

Pisec tega članka potem poudarja, da se je ob priliki bojev, ki so se končali z zavzetjem Estonskega pristanišča Revala, odigrala največja »mimska bitka«, kar jih pomni zgodovina pomorskih vojn. Ko so konec avgusta lani nemške čete zavzele to mesto, so boljševiki skušali odpeljati iz mesta ljudi in vse stvari v Kronstadt pred Petrogradom. Devet vojnih in 25 prevoznih ladij je padlo v minsko past pri Jamindi, kjer je bilo 60.000 ton ladjevja potopljenega, ker so ladje zaledele na mine, drugih 60.000 ton brodogradilne in uničilo nemško letalstvo, ki je z bombami obsipalo ladjevje, ki se je moralo ustaviti pred omenjeno zaporo.

Sedanji položaj označuje dejstvo, da je sovjetsko brodogradilstvo v Baltiku že deset mesecev povsem zaprto v trikotju Petrograd-Kronstadt-Oranienbaum in da ga po padcu finskega pristanišča in močne pomorske utrbe Hangö neprenehoma držita v šahu nemška artilerija in letalstvo s svojimi napadi.

Pisec tega vsestransko zanimivega članka končuje svoja izvajanja s pripombo, da so pomorski nastopi na Črnem morju zadnje čase zelo okrepili, ker so se tam pojavile italijanske podmornice.

Mei-Ling, desna in leva Čankajškova roka

»Mojster na klavirju diplomacije vzhodnih in zahodnih dežel«

Po zmagovalnem pohodu v Birmanijo je Japonska začela s splošno ofenzivo proti Čankajškovi Kitajski. Iz Birmanije, Siam, iz Indokine in iz pokrajine Čekinga pritiskajo japonske čete proti osrčju tistega dela Kitajske, ki jo vodi v sedanjih težkih bojih maršal Čankajšek proti prestolnici Čunking. Iz sedmih kitajskih pokrajin zabijajo Japonci klin, da opravijo še z onimi, ki so vse doslej še ostali zvesti »nedopovedljivemu« maršalu. »Začenja se zadnje dejanje kitajske žaloigre, v kateri igra glavno vlogo ženska,« piše nemški poročevalec v Münchenskem časopisu »Die Post«. In ta ženska je Čankajškova soproga Mei-Ling.

Gospa Mei-Ling (ime pomeni toliko kot lepota) je

dokaj nenavadna ženska

O tem so si edini prijatelji in sovražniki Kitajske. Je izredno bistra, delovna, sposobna in povrh še pravi »mojster na klavirju diplomacije vzhodnih in zahodnih dežel«.

Čankajšek se je v Kantonu, kjer si je bil za službi ogromno premoženje, seznanil z možem, ki je v svojem življenju imel še dosti večje uspehe kot on, s tovarišem, po imenu Če Vung Soong. Ta mož je bil bančnik svetovnega slovesa, mož, ki je imel celih 100 milijonov premoženja, poleg tega pa je bil tudi svak predsednika kitajske republike dr. Sun-Yat-sena. Čankajšek je imel torej dobre zveze, da se povzpne na vodilno mesto. Tudi se ni treba čuditi, da je Sun-Yat-sen še enkrat tvegaval poskus, pritegniti k sebi vojaško sposobnega Čankajška. Februarja 1923 je Čankajšek postal načelnik generalnega štaba na novo prerojene kitajske armade in od tod je šla njegova pot hitro navzgor.

Za kitajske pojme nekaj posebnega

Isti dan, ko je Čankajšek postal predsednik narodne vlade v Nankingu, se je tudi poročil z najmlajšo sestro bančnika Č. V. Soonga. Tedaj se je za kitajske pojme zgodilo nekaj posebnega: Mlada zakonca sta izdala na narodni proglas, v katerem sta oba obljubila, da boeta zastavila vse svoje sile za narodno zedinjenje.

Meiling, sestra omenjenega bančnika, je iz sposobnega in pogumnega vojskavala naredila velikega državnik. Čankajšek se je dal ločiti od svoje prve žene, odšel tudi naslednje tri, prestopil iz budistične v krščansko vero in se začel

povsem ravnati po nasvetih svoje žene

Tako je bilo in pri tem je tudi ostalo. Pri vsaki svoji odločitvi je prej vprašal za svet svojo ženo,

Življenjska pot te »Kitajke št. 1«

Je obenem tudi kos zgodovine, ki jo ima za seboj rodina Soong. Prištevata se je med prve bogataške kroge na svetu. Oče, Charles Jones Soong je bil eden tistih Kitajcev, ki jim je premoženje mnogo pomenilo. Leta 1880. je potoval v Ameriko ter ustanovil tam podjetje, ki se je bavilo z nakupom kitajske svile, porcelana in podobnih stvari, po katerih je Kitajska slovela po vsem svetu in ki so bile seveda tudi Američanom od sile všeč. S tem si Soong ni pridobil samo slavnega imena, pač pa tudi veliko premoženje. Sklepale so se vedno nove kupčije in tako je edini sin starega Soonga podedoval večmilijonsko premoženje.

Triperesna deteljica

Mladi Soong pa je imel tudi še tri sestre, ki so vse obiskale v Ameriki višje šole, saj hčerkam tako »težkega« Kitajca, kakor je bil Soong, tudi ni bilo težko. Bile so dobro vzgojene, hodile so na vseučilišče in se udeleževale vseh pomembnejših družabnih in drugih prireditve, da ne bi morda zastajale za kakšnimi uglednimi Američankami. Bile so sicer zelo pobožne, ker jih je njihova mati ni tudi v tem pogledu nadvse skrbno vzgojila, vendar pa tudi na čisto posvetne stvari niso pozabile. Naj-

Prvi Evropejec na obisku pri tibetanskem lami

Bil je to geolog Gansser, ki se je poslužil vprav odisejske zvižace, če je hotel pretihotapiti čez mejo kamne s čudovite gore Kailas

Neko švicarsko poročilo pravi, da je bil August Gansser prvi Evropejec, ki se je drznil, oziroma, ki je imel to srečo, da je osebo obiskal najvišjega tibetanskega lamo. Ni bila to lahka in nenevarna stvar. Treba je namreč vedeti, da je treba res utemeljenih prošelj in vztrajnih posredovanj tibetanskih menihov, preden komu dovolijo, da stopi pred obličje velikega lame, zlasti še, če gre za kakšnega tujca. Silno redko se zgodi, da bi kak Evropejec dobil takšno dovoljenje. August Gansser je bil prvi Evropejec — pravi omenjeno poročilo — ki mu je bilo dano videti na lastne oči vrhovnega tibetanskega verskega poglavarja.

Moral pa se je Gansser poslužiti vse svoje premetenosti, da je dosegel ta svoj namen. Tvegaval je tudi od sile nevaren poskus. Preobšel se je v tibetanskega meniha in tako v rdečem plašču iz ovčje kože in velikim usnjatim pokrivalom, ki mu

starejša teh treh sester Čingling se je poročila z ustanoviteljem kitajske republike Sun-Yat-senom, druga, Regina je postala žena kitajskega finančnega ministra dr. Cunga, ki so ga smatrali za naslednika velikega Konfuceja, najmlajša, Mei-Ling pa se je poročila z maršalom Čankajškom.

V tej sestri triperesni deteljici pa je bila brez dvoma

Mei-Ling najpomembnejša

Doktorsko čast je dosegla leta 1917. v Kolegiju Wellesley v severnoameriški državi Massachusetts. Bila je prva študentka Daljnega Vzhoda, ki je dokončala dve visoki šoli (Wellesley in Durant). Študirala je filozofijo, pravo, jezike, zgodovino in prirodoslovne vede. Mei-Ling je odlična pisateljica, organizatorica in diplomatinja in je pri kakšni razpravi ni dobro imeti za nasprotnico. Postala je, kakor pravijo, sleva in desna roka Kitajske. Tako se je baje izrazil njen mož maršal Čankajšek sam, poleg tega pa še pristavil: »Skupaj s svojo ženo sem vse!«

Rodbina Soong je — to je več kot razumljivo — imela

velik vpliv na notranjo kitajsko politiko

saj si ga je lahko pridobila tudi zdenarjem, če ni šlo drugače. Pa ne samo doma, tudi v zunanem svetu je pomenila ta bogata rodina mnogo. Od nje je bilo tako rekoč odvisno, kakšne kupčije naj Kitajska sklepa drugod po svetu, in predvsem, kje naj jih sklepa. Pri tem pa je igrala vedno najvplivnejšo vlogo vprav Čankajškova soproga gospa Mei-Ling. Njej gre predvsem zasluga, da je Kitajska dobila razna posojila v Angliji in v Ameriki. Pa ne samo posojila, v zadnjih letih tudi toliko orožja za svojo vojsko, da bi se čim dlje in čim uspešneje borila z Japonci. Ker je bila Mei-Ling vzgojena v Ameriki, torej tudi v angleškem svetu, pač ni čudno, če je bila vselej tako dovzetna za krilata gesla, s katerimi so Američani in Angličani zadnje čase zalagali Kitajsko in s tem tudi res dosegli, da je štiristomilijonski kitajski narod šel prelivati svojo kri ne samo za svojo domovino, pač pa tudi za »velike cilje« Amerike in Anglije na Daljnem Vzhodu.

Mei-Ling je, kakor rečeno, izredno bistrovidna ženska.

Velika je že davno vnaprej dogodke

ki se zdaj odigravajo na Daljnem Vzhodu. Vsi njeni spisi, v katerih je pokazala velike pisateljske in diplomatske sposobnosti, so ena sama prošnja na Ameriko in Anglijo, naj pritisejo k tlom »zlobno« Japonsko, da se ne bo nikdar več mogla pobrati.

«Čankajškova soproga pa je

»stavila pri tej dirki na napačnega konja«

nadaljuje svoje zanimivo poročilo častnik omenjenega nemškega časopisa. Odigrava se strahotna žaloigra, v kateri je kitajski narod preliž že toliko krvi brez haska. Mei-Ling je zdaj tudi že spoznala, kaj pomenijo ameriške in angleške obljube, oziroma da se nanje ni treba preveč zanašati. Obenem pa je zdaj po tolikšnih japonskih uspehih na Tihem morju in v jugovzhodni Aziji zgrabila jezero za pero in dala duška svojemu razočaranju in boleti. Po vedala je v obraz tistim, ki so Kitajski obljubljali vso pomoč in jo še obljubljajo, kako zdaj kitajski narod o tem misli. Kitajci vendar niso tako neumni, da bi se zadovoljili z izgovorom, da Amerika in Anglija zato ne pošljeta več orožja na Kitajsko, ker da sami še nista dovolj pripravljeni za vojsko.

je zakrilo pod obraz, odšel na nevarno »romanje«.

Kot geolog se je Gansser v prvi vrsti zanimal za zemeljske sklade, iz kakršnih je gora Kailas, visoka 6650 m, ki je ena najsvetnejših gor na svetu. Slovila je postala zaradi svoje nenavadne oblikovitosti, in skoro vsi vzhodnoazijski narodi jo smatrajo za velikanski naravni tempel, ki ga je zgradil Bog sam. Popotniki, ki hodi po teh krajih, je v neprestani nevarnosti pred krklji divjih psov. Pa tudi Tibetanci, ki jih je Gansser srečeval na svoji dolgi poti, so kaj postrani gledali tega čudnega popotnika. Zdel se ji je sumljiv in so se pomirili šele tedaj, ko je Gansser pred njihovimi očmi opravil molitve točno po takšnem obredu, kakor je v navadi med Tibetanci. Tudi tega se je moral geolog Gansser temeljito naučiti, preden se je odločil za potovanje po Tibetu.

Drugi dan po njegovem prihodu na goro Kailas

SELMA LAGERLOEF:

NA RAZPOTJIH SRCA

ROMAN

Slavnostno kosilo se je začelo ob štirih in ker je bilo vse odlično organizirano in so se vsi strežniki in služinčad ravnali točno po ukazih, se pojedina ni mogla zavleči delj kakor do sedme ure. Bilo je resnično čudovito, da je bilo treba za dvanajst obrokov jedil, za vse slavnostne govore in napitnice, za vse glasbene točke in slavnostno pesem le treh ur. Gospa polkovnikova je mislila, da bodo gostje do osmih sedeli za mizami, toda to pričakovanje se ji ni izpolnilo.

Torej, bila je šele sedem ura. Pred polnočjo pa se sva je običajno niso poslavljali, — o tem ni bilo nobenega dvoma. Svatje so postajali čemurni, če so le začeli misliti na dolge puste ure, ki so jih še čakale.

»Če bi se le smeli zavrteti,« je vse vzdihovalo na tihem. Kajti gospa polkovnikova je bila tako previdna, da je svojim gostom že vnaprej povedala, da se ne bo smelo. »S čim naj se pa zabavamo? Saj mora biti mučno posedati dolge ure in molčati, ne da bi se smeli le premakniti.«

Mladenke so ogledovale svoja lahka svetla oblačila in svoje belosivlnate čevlje. Vse je bilo oblečeno za ples. In če je bil človek enkrat že tako oblečen, potem se je želja po plesu pojavila sama po sebi. Sploh niso mogli misliti na kaj drugega.

Razen tega so bili častniki tega polka povsod zaželeni kot svatbeni kavalirji. Čez zimo so bili vabljani na toliko plesov, da so jim že začeli presedati in da jih je bilo treba s trudom in silo pripraviti do plesanja. Poleti pa ni bilo nobenih večjih plesnih prireditve in tako so bili gospodje častniki dobro spočiti in pripravljeni vrteti se cel ljubi dan, če bi bilo potrebno, pa tudi sami so rekli, da so redkokdaj videli zbranih toliko lepih deklet, kakor

ravno zdaj. In kakšen smisel naj ima vse to, če vabiš častnike in mlade lepote na svatbo, pa jim ne pustiš plesati?

Pa ni le bila mladina tista, ki je pogrešala ples. Tudi starejše dame in gospodje so menili, da je škoda, da se mladina ne more gibati in je zatojore ne morejo gledati. Najboljša godba vse baermske pokrajine je bila na razpolago. Za nameček tudi prekrasna plesna dvorana. Zakaj neki se potem tu ne bi smelo zavrteti niti za en krog?

Dobra gospa Beate je bila kljub svoji ljubeznivosti še vedno precej samostojna. Mislila je le, da sama pri svojih petdesetih letih ne more več plesati in zaradi tega naj bi tudi njeni mladi gosti posedali okrog in predstavljali okraske v sobi.

Gospa polkovnikova je videla, slišala in opazila, da vsa družba negoduje in za tako odlično gostiteljico, kakor je bila ona, ki je vedela znala pri svojih slovesnostih zadovoljiti svoje goste, je bilo to stanje nepopisno trpko, da prav neznosno.

Vedela je, da bodo naslednje dni povsod govorili o Ekenstedtski svatbi kot primeru velikanskega dolgočasia, kar so jih kdaj doživeli.

Tedaj se je gospa Beate postavila na stran starih. Trosila je na vse strani svojo ljubeznivost, pripovedovala svoje najlepše zgodbe in imela sijajne domisleke. Toda na žalost, vžgali niso! Komaj da so jo poslušali. Ni je bilo še tako stare in dolgočasne gospe med gosti, ki ne bi mislila, da mora takrat, kadar imaš srečo in oddaš hčerko, prav gotovo vse staro in mlado plesati.

Gospa polkovnikova se je pridružila mladim. Predlagala je družabne igre na vrtu. Toda vsi so bujili vanjo. Na svatbi, pa igre na prostem! Če ne bi bila gospa polkovnikova, se bi ji smejali v lice.

Ko so prižgali plamenice in začeli metati rakete, so gospodje vzeli dame pod roke in začeli odhajati proti obrežju reke. Toda mladi pari so se le lenivo premikali tja in so komaj dvignili oči toliko navzgor, da smo videli frčeče rakete. Za zabavo, ki so si jo želeli ravno zdaj, niso hoteli priznati nobenega nadomestila.

Polna luna je vzhajala, kakor da bi hotela še povečati sijaj prireditve. To noč se ni prikazala kot navadna ploskev — ne, ne,

pač pa se je premikala po nebu oblata kot krogla in neka šaljiva glava je trdila, da je postala zabuhla ob začudenju, da morajo tako postavni častniki in toliko lepih deklet tu spodaj mrkih pogledov strmeti v vodo, kakor da bi se potapljali v samomorilne misli. Polovica Karlstadta je stala tam zunaj ob vrtni ograji, da bi videla ves ta sijaj. Videli pa so mladino dolgočasno in černo, kako se je nezadovoljna premikala okrog. Bili so mnenja, da je to najbednejša svatba, kar so jih doslej videli.

Polkovna godba je storila svoje najboljšo. Ker je gospa Beate prepovedala igrati plesne točke iz bojazni, da bi mladine potem ne mogla več držati na ojnica, pa ni bilo na programu zadosti skladb in zaradi tega so morali posamezne točke po večkrat ponavljati.

Ne bi bilo prav, če bi trdili, da so ure tekale. Ne, čas je enostavno obstal. Minutni kazalec na urah so se premikali v istem počasnem tempu kakor kazalec za ure.

Pred Ekenstedtovo hišo je bilo na reki nekaj velikih čolnov in na enem izmed njih je sedel glasbeno navdahnjeni ladjar in igral kmečko polko na svojo piskajočo, doma izdelano piščalko.

Toda uboga mladina, ki se je mučila s sprehodi po Ekenstedtskem vrtu, tem glasovom ni mogla odoleti — saj je bila to plesna glasba — in naglo so se mladi pari izmuznili skozi vrtna vrata. Naslednji hip se je že lahko videlo, kako so se vrteli na smolnatih tleh rečnege splava v poskočni polki.

Gospa polkovnikova je kaj kmalu zapazila pobeg in ples in postalo ji je jasno, da ne sme pustiti najodličnejših mestnih deklet plesati na umazanih obrežnih tleh po tovrnih čolnih. Zato je takoj ukazala mladini, naj se vrne na vrt. Naj je bila tudi polkovnikova gospa, vendar mladi poročniki niso mislili na to, da bi se njenim ukazom pokorili.

Tedaj je gospa Beate popustila. Doslej je tako daleč ustregla svojemu sinu, da več sploh nihče zahtevati ni mogel. Zdaj je šlo za to, da se obvaruje ugled Ekenstedtske hiše. Velela je polkovni godbi, naj pride gor v veliko dvorano in ukazala zaigrati angleški valček.

Besedilo: Jože Tomažič

Pogorska pravljica

Risal Jože Beranek.

26

Ko je drugo jutro mizarka pospravljala posteljo, je našla pod glazavjem pismo in denar. Z možem sta stopila k oknu, da bi bolje videla brati. Sin je pisal:

»Vrnil sem se v domače mesto in v rodno hišo. Nihče me ne sme spoznati. Ni se mi gojilo slabo, denarja imam, da ga še vama lahko dam. Zdaj bom spet poskusil svojo srečo. — Pozdravlja vaju vaju sin.«

27.

Sin pa je brez skrbi hodil po mestu in poiskal grofovo trgovino. Dosti ljudi je srečaval, pa še najboljši znanci ga niso prepoznali.

ga je sprejel sam veliki lama v avdienco. Najvišji tibetanski verski poglavar je bil tako trdno prepričan, da ima pred seboj pravega, res pobožnega tibetanskega romarja, da mu je ob slovesu poklonil blagoslovljen meniški trak in posvečene črne zdravilne kroglice, ki človeku »pomagajo proti vsem telesnim in duševnim bolečinam.«

Zanimivo je slednjič še to, kako je ta geolog v meniški halji odnesel s seboj bogat zaklad dragocenih kamnov in drugih stvari, ki jih je bil nabral na svojem zanimivem potovanju po Tibetu. Poslužil se je prav takšne zvižace kot v starih časih zviti Odisej, da se je rešil enoakega velikega Polifema. Gansser je tiste svoje kamne in druge pomembne stvari porazdelil v manjše številne manjše zavitke, ki jih je nato privezal ovcam pod trebuh in jih tako pretihotapil čez indijsko mejo.